
宗教の危険

Danĝero de Religio

山口真一 / Yamaguti Sin'iti

「宗教はある意味で危険なものだ」と私は思います。仏教の僧侶がこんなことを言うのはおかしい？しかし危険な宗教が存在しているのは、確固たる事実です。どの宗教が危険か、というよりも、私たちのアプローチのしかたによっては、あらゆる宗教は危険なものになりうるというべきでしょう。

カール・マルクスは「宗教はアヘンだ」（ヘーゲル法哲学批判）と言っています。アヘンは麻薬の一種なので、このことからマルクスは宗教を否定していると理解されています。もちろんそういう一面もありますが、同時に、「宗教は悩める者のため息である」とも彼は言っています。アヘンは、当時鎮痛剤として使用されていました。つまり、マルクスは宗教を有害なものとしたわけでは必ずしもないのです。

宗教とは、現実の苦しみを感じさせないようにしたり、気持ちを落ち着かせたりするためにあるのでしょうか。もしそうだとすれば、マルクスは正しいことになります。しかし私は、マルクスの宗教への見方は一面的であると思っています。なぜならば、宗教は現実逃避の道ではないからです。むしろ、現実と闘うための力を宗教は与えてくれるのだと思います。

信仰ということについてはどうでしょうか。宗教においては、信じることは

Mi pensas, ke religio estas iusence danĝera. Ĉu estas strange, ke budhismo bonzo diras tion? Sed estas fakto, ke danĝeraj religioj ekzistas. Tio signifas, ne ke iu religio estas danĝera kaj alia ne, sed ke ĉiuj religioj povas fariĝi danĝeraj pro ia maniero de nia aliro al religio.

Karl Marx diris, "Religio estas opio (*Kritiko kontraŭ la Juĝofilozofio de Hegel*)."

Ĉar opio estas unu speco de narkotaĵo, multaj homoj komprenas, ke Marx sin direktis kontraŭ religio. Fakte tio faras unu flankon de lia sinteno, sed samtempe li diris, "Religio estas ĝemo de suferanta popolo." Tiutempe opio estis uzata kiel sendolorigilo. Marx ne nepre opiniis, ke religio estas tute malutila.

Ĉu religio ekzistas, por ke ni ne sentu efektivajn dolorojn, aŭ por ke ni trankviligu nian koron? Se jes, do Marx estis prava. Sed mi mem opinias, ke Marx rigardis nur unu flankon de religio, ĉar religio ne estas rimedo por eskapi el la realo. Male, religio donas al ni forton por kontraŭbatali la realon, miaopinie.

Pri kredo kion ni diru? Multaj homoj pensas, ke en religio kredo estas bona kaj dubo estas malbona.

善で疑うことは悪とされる、というぐあいに多くの方は思っています。宇宙を創造したり人間の運命を決定するような絶対者の存在は、証明することはできません。合理的な知性ではとらえることのできない存在を信じるのが宗教である、と。ある人は、「信じてしまえば楽なんですよ」と私に言いました。

しかし私は、そのような信仰こそが、マルクスが言ったようなアヘンに他ならないのではないかと思います。人間の理性を曇らせ、自分で考える態度を鈍らせるような宗教は危険と言わねばなりません。

仏教でも信心ということを経験することがあります。その代表は親鸞でしょう。しかし親鸞は、徹底して疑い抜いた人でもありました。師法然と出会い、百日間六角堂に籠り、また百日間毎日法然のもとに通い続けたことが伝えられていますが、それは親鸞が法然の教えを素直に受け入れることができなかつたからに違いありません。デカルトはすべてを疑った結果、「考える我」の存在は疑いえないという結論に達しましたが、親鸞は「我はとうてい悟りを開けない人間だ」という結論に達しました。

誰かの言うことを素直に信じてそれに従っていくならば、たしかに楽でしょうが、それは仏教の教えるところではありません。仏教の信（プラサーダ＝澄み切った心）は、少なくとも悟りに至る過程であるか、または悟りそのものとさえ言うべきでしょう。

Ekzisto de absoluta estaĵo, kiu kreis la kosmon aŭ anticipe decidis sorton de ni homoj, neniel povas esti logike pruvita. Religio estas io, kio kredas ekziston, kiun racia intelekto ne povas kapti...tiel oni pensas. Iu diris al mi, "Decidi preni kredon faciligas nin."

Sed mi pensas, ke ĝuste tia kredo estas nenio alia ol opio, pri kiu Marx aludis. Tia religio, kia nebuligas homan racion kaj malakrigas sintenon mem pensi, estas danĝera, mi diru.

Ankaŭ en budhismo kelkaj tradicioj emfazas kredon. Sinran reprezentas tian starpunkton. Sed Sinran ne simple akceptis kredon sed radikale suspektis ĉion. Post renkonto kun sia majstro Hounen, li enfermis sin en *Rokkaku-do* dum cent tagoj, kaj vizitadis la rezidejon de Hounen ankoraŭ cent tagojn. Tio certe signifas, ke Sinran ne povis naive akcepti instruon de Hounen. Descartes suspektis ĉion kaj atingis la konkludon, ke la ekzisto de mi, subjekto de penso, estas ne dubinda.

Sinran atingis la konkludon: "Mi neniam vervekiĝas."

Estas komforte kredi kaj sekvi ies opinion, sed tio ne estas instruo de budhismo. Budhisma kredo (sanskrite *prasāda* = heliĝinta koro) estas almenaŭ procezo al vervekiĝo, aŭ vervekiĝo mem.